

KIINA

sanoin ja kuvin 2/2020

Veli Rosenberg

Jyrki Kallio toi

Mengzin päivänvaloon2

Eero Suoranta

Kiinalainen scifi: Tarueläimen sarvista maailmanmaineeseen8

Sanni Leimio

Kielen muodot ja merkitykset

Xu Bingin moderneissa

kalligrafateoksissa12

Jyrki Kallio

Mitä Kiinasta tiedettiin

120 vuotta sitten?16

Maarit Knuutila

Nuudeleita!22

Kansikuva: Annika Heikinheimo

KIINA SANOIN JA KUVIN
No 2/2020 (284) 65. vuosikerta.

**Julkaisija: SUOMI-KIINA-SEURA
Toimitus:**

Annika Heikinheimo, päätoimittaja

Sähköposti: toimisto@kiinaseura.fi

Osoite: Kaikukatu 4 A, 00530 Helsinki

Puhelin: 045-787 77 962

Sähköposti: toimisto@kiinaseura.fi

Kotisivut: www.kiinaseura.fi

Tilaushinta: 26 EUR

Ilmoitushinnat: koko sivu 450 EUR, 1/2

sivua 240 EUR, 1/4 sivua 126 EUR, 1/3

sivua 180 EUR. Hinnat koskevat musta-

valkoisia mainoksia. Sovi väriä erikseen.

Ulkoasu: lehden päätoimittaja

Paino: Paintek Pihlajamäki Oy, 2020.

Ilmestyy neljä kertaa vuodessa, seuraava

numero syyskuussa 2020.

Lehdessä esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä edusta Suomi-Kiina-seuran kantaa. Oikeudet artikkeleihin kuuluvat kirjoittajille, niiden julkaiseminen tai lainaaminen ilman heidän lupaansa on kielletty. Myös oikeudet kuviin pidätetään.

TUKESI ON NYT SEURALLE ENTISTÄKIN TÄRKEÄMPI!

Koronaviruspandemia on myllertänyt yhteiskuntia ympäri maailman. Se on tuonut konkreettisella tavalla esiin, kuinka olemme osa yhtä, suurta maailmankylää ja kuinka merkittävä vaikutus kaikella, mitä tapahtuu Kiinassa, on ihmisiin ympäri maailman.

Pandemia synnyttää siis uutta kiinnostusta Kiina-asioihin ja siten myös odotuksia Suomi-Kiina-seuraa kohtaan.

Panoksesi Suomi-Kiina-seuraan on entistäkin tärkeämpi. Pyrimme parhaamme mukaan vastaamaan syntyneisiin odotuksiin. Tämä edellyttää kuitenkin riittäviä voimavaroja, joiden osalta elämme epävarmoja aikoja pandemian jälkeisessä tilanteessa.

Vetoammekin kaikkiin seuran nykyisiin jäseniin, niin yksilöihin kuin yhteisöihin, kuin muihin seuran toiminnasta kiinnostuneisiin henkilöihin ja organisaatioihin,

jotta voimme jatkossakin tuottaa ja jakaa tietoa sekä tuoda ihmisiä yhteen ja synnyttää keskustelua Kiina-asioiden tiimoilta.

Jäseneksi voi liittyä kätevästi seuran verkkosivujen kautta. Jäsenmaksu on kuluvana vuonna edelleen 25 euroa, mutta mikäli haluat, on mahdollista tukea seuran toimintaa myös suuremmalla summalla. Seuraan voi liittyä myös yritys- ja yhdistysjäsenenä. Vapaaehtoiset lahjoitukset voi maksaa jäsenmaksun yhteydessä tai tilisiirtona:

Saaja: Suomi-Kiina-seura ry

Tilinumero:

FI45 8000 1800 4974 64

Viesti: ”Tukimaksu”

Kiitos tuestanne!

Mikko Puustinen

puheenjohtaja

Suomi-Kiina-seura ry

LIITY SUOMI-KIINA-SEURAN JÄSENEKSI

1. MENE OSOITTEeseen:

<https://urly.fi/1pWU>

2. TÄYTÄ LOMAKE

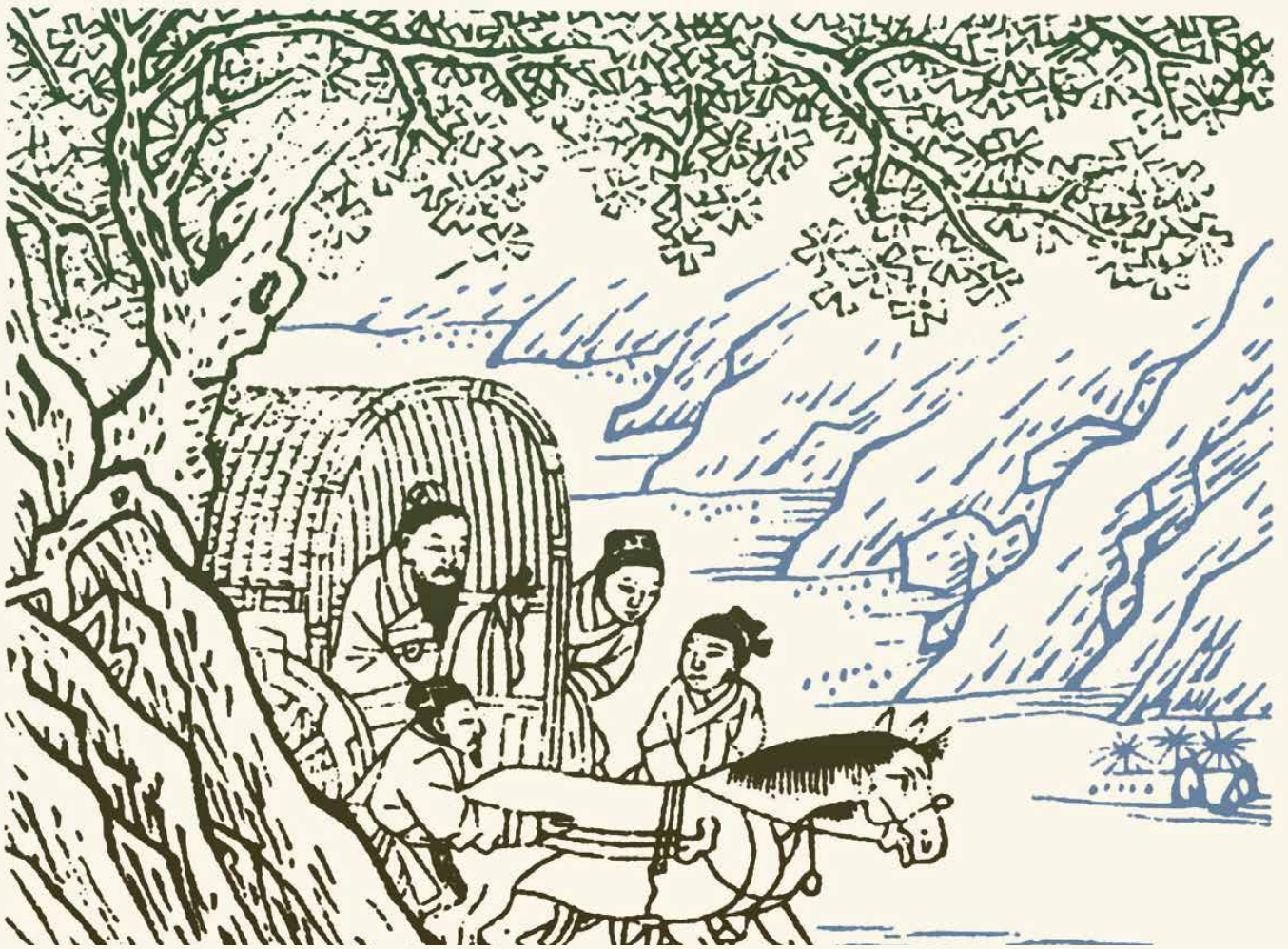
3. PAINA LÄHETÄ

SEURAN VUOSITTAINEN JÄSENMAKSU ON

25,00€.

JÄSENEÄ SAAT MM. KIINA SANOIN JA KUVIN -LEHDEN
KOTIISI NELJÄ KERTAA VUODESSA.

JYRKI KALLIO TOI MENGZIN PÄIVÄNVALOON

Kuva: Armadillo Graphics

Vuoden 2014 syksyllä ilmestyi FT Jyrki Kallion kääntämänä ja Gaudeamus-kustantamon julkaisemana kungfutselaisuuden perusteos *Mestari Kongin keskustelut –kungfutselaisuuden ydinolemus*. Kirja palkittiin ansaitusti erityisen korkeatasoisesta tietokirjasuomennoksesta myönnettävällä J. A. Hollon palkinnolla seuraavana vuonna. Nyt on Kallio tarttunut vähintään yhtä suureen haasteeseen kääntämällä kungfutselaisuuden ”toiseksi korkeimman Pyhän” teoksen *Mengzi* (Mengzi, eli Mestari Meng on sekä tekijän että hänen teoksensa *Mengzi* nimi). *Mengzi –veljellisyyden tie* -teoksen on Keskustelujen tavoin tänä keväänä kustantanut Gaudeamus. Kirja on kääntäjän mukaan ”itsenäinen jatko-osa vuonna 2014 ilmestyneelle tietokirjalle *Mestari Kongin keskustelut – kungfutselaisuuden ydinolemus*”.

Miksi otsikossa sanotaan Jyrki Kallion tuoneen Mengzin päivänvaloon? Samoin kuin *Keskustelut* on myös *Mengzin* kääntänyt Jyrki Kalliota vähän yli puoli vuosisataa aikaisemmin toinen Suomi–Kiina-seuran silloinen hallituksen jäsen pastori Toivo Koskikallio. Lisäksi Kristiina Kivivuori suomensi välikielten kautta katkelmia *Mengzistä* Pertti Niemisen toimittamaan *Keskittie*-antologiaan (Tammi, Helsinki 1956). Kuudessakymmenessä vuodessa on Koskikallion kään-

nös *Mung Tse – Opetukset* (WSOY, Porvoo 1959) auttamattomasti vanhentunut. Koskikallio kääntää *Mengzin* keskeisiksi käsitteiksi rakkauden, vanhurskauden, hyvät tavat ja viisauden kun Kallio käyttää vastaavasti käsitteitä veljellisyys, oikeamielisyys, perinnäistavat ja viisaus. Kallio lisäksi perustelee käännöksensä esipuheessa laajasti käsitelmäarityksensä. Jyrki Kallion käännös sisältää lisäksi alaviitteinä hyvin tarkat selostukset hänen tekemistään valinnoista, joskus jopa arvauksista, parhaiksi sanavaihtoehtoiksi. Näillä perusteilla on *Mengzi* nyt tuotu kirkkaaseen päivänvaloon.

”Ilman Mengziä kungfutselaisuus ei olisi kehittynyt sellaiseksi, jona sen nykyään tunnemme.”

Mengzi (孟子) oli yksi Kiinan tunnetuimmista ajatteliijoista ja merkittävä kungfutselaisuuden kehittäjä. Mengzi oli Kongzin (Mestari Kongin, Kungfutsen, 孔子) tärkein seuraaja, joka syntyi noin sata vuotta esikuvansa kuoleman jälkeen 390–385 eaa. välillä ja kuoli vuoden 305 eaa. tienoilla.

Mengzin merkitystä kungfutselaisuuden kehityksessä Jyrki Kallio kuvaa kirjan esipuheessa seuraavasti: ”Ilman Mengziä kungfutselaisuus ei olisi kehittynyt sellaiseksi, jona sen nykyään tunnemme. Hän rakensi Mestari Kongin tiiviisti ilmaistujen väittämien pohjalta kokonaan uusia, laajoja ajatuskulkuja esimerkiksi ihmisestä ja valtiosta. Siten Mengzi teki kungfutselaisuudesta aiempaa kokonaisvaltaisemman ja filosofisemman oppirakennelman. Uuskungfutselaisuus, jota pidettiin oikeaoppisuuden perustana

1300-luvulta 1900-luvun alkuun, rakentui Mengzin näkemysten pohjalle. Viime vuosikymmenten aikana virinnyt niin sanottu uusi kungfutselaisuus, joka pyrkii nostamaan kungfutselaisuuden uuteen kukoistukseen, nojautuu myös vahvasti mengziläiseen perinteeseen.

Mengzin mukaan ihminen on syntyjään hyvä. Ihmiset sortuvat pahuuteen esimerkiksi paheellisten tyranniin vaikutuksesta. Kaikki tuntevat sydämessään myötätuntoa, joka on veljellisyden ’itu’. Veljellisyys (*ren*, 仁) on mengziläisen perinteen olennaisin käsite. Se edellyttää toverillista suhtautumista lähimmäisiin, erityisesti sukulaisiin ja muihin oman yhteisön jäseniin.

Perinteen toinen tärkeä käsite on *wang dao* (王道), tosi kuninkaiden tie eli hyvä hallinto. Mengzi vaati hallitsijoilta hyveellisyyttä ja korkeaa moraalaa. Valtion tuli rakentua alamaisten hyvinvoinnin varaan. Mengzin näkemys ihmisestä ja ihmisten välisistä suhteista on kiinalaisen ja itäaasialaisen perhe- ja yhteisökäsityksen perusta, ja hänen valtio-oppinsa on vuosisatojen ajan ohjannut yhteiskuntakriittistä keskustelua.”

”Kiinan muinaisen historian runsaudensarvi”

Jyrki Kallion teoksen pääosan muodostaa kirjan toinen luku, joka Kallion mukaan: ”käsittää kriittisen suomennoksen Mengzin nimeä kantavasta teoksesta. Teos on laadittu pian Mengzin kuoleman jälkeen, mahdollisesti osittain hänen elinaikanaan. Se esittelee Mengzin opilliset näkemykset elävästi kirjoitettujen vuoropuheluiden ja kertomusten muodossa. Mengzi on

yksi parhaiten säilyneistä Sotivien valtioiden aikakaudella (475–221 eaa.) kirjoitetuista teksteistä. Se on vaikuttanut suuresti Kiinan kirjallisuuden kehitykseen. Mengzi on myös Kiinan muinaisen historian runsaudensarvi, joka sisältää tarkkoja kuvauksia oman aikansa ja sitä

edeltäneiden aikojen yhteiskunnallisista oloista.”

Kallion kuvaamaa teoksen toimimista muinaisen historiankirjoituksen runsaudensarvena täydentävät tähän käännökseen tehdyt runsaat selitykset, 307 kappaletta (!), jotka taustoittavat mielenkiin-

Kuva: Wang Feng

toisesti tekstiä. Älkääkään säikähtäköt – selitykset ovat käännöksen perässä, ja ne voi joko lukea tai jättää lukematta. Alaviitteissä sivujen alalaidassa selostetaan tarvittaessa lyhyesti henkilönimien ja käsitteiden taustoja. Henkilö- ja erisnimiä alkuteksti vilisee ja lukijan kannattaa, pysyäkseen kärryillä kenestä tai mistä Wèi, Wēi, vai Wei -valtiosta kulloinkin puhutaan, vilkaista asia-yhteys alaviitteestä. Alaviite muistuttaa myös kuinka pitkä matka tuhat litä Zhou-kaudella olikaan – no, sehän oli 405 kilometriä. Alaviitteessä kerrotaan missä aiemmin tekstissä mainitsemaan Nanyang sijaitsee – se oli aiemmin Lu-valtioon kuulunut laaja alue Taivuoren lounaispuolella.

Kääntämistyön vaikeuteen Jyrki Kallio viittaa esipuheessaan seuraavasti: ”Mengzin tarinoita ja vuoropuheluita käytetään Kiinan ’latinan’, klassisen kirjakielen, opetuksessa niin Kiinassa kuin ulkomailla. Se ei kuitenkaan kokonaisuutena ole mikään helppo käännettävä, mikä johtuu erityisesti säilyneen alkutekstiversion epäselvyyksistä ja virheistä... Omassa suomennoksessani olen käyttänyt uusinta saatavilla olevaa tutkimustietoa ja välttänyt nojautumasta vanhoihin kommentaareihin, joissa on usein pyritty esimerkiksi selittämään tekstin sisäisiä epäjohdonmukaisuuksia parhain päin. Suomennosta seuraavassa ’Selityksiä ja huomautuksia’-luvussa esitellään erilaisia vaihtoehtoja jakeiden tulkittamiseksi silloin, kun tulkintojen väliset erot ovat huomattavia ja mielenkiintoisia.”

Edellä mainitun kaltaisesta tulkintaongelmasta esimerkiksi viite 200: ”Tekstin mukaan pitäisi tulkita, että Mestari Kong ryhtyi Chenin markiisi Zhoun palvelukseen. Sellaista ei kuitenkaan mainita muissa lähteissä, joten pitää olet-

taa – kuten Legge (1984) ja Van Norden (2008) - että markiisin palveluksessa oli Sicheng Zhenzi. Hänestä ei tiedetä sen enempää kuin markiisi Zhoustakaan.”

”Mengzin tarinoita ja vuoropuheluita käytetään Kiinan ’latinan’ opetuksessa”

Kiinan kielen erityispiirteiden mukanaan tuomia ongelmia kääntämiselle ovat esimerkiksi samalla tavoin ääntyvien sanojen sekoittuminen tai pienien yksityiskohtien erot eri kirjoitusmerkkien välillä silloin kun tekstiä on käsin kopioitu. Tästä esimerkkinä huomautus 45: ”Waley (1972, viii, 190) mukaan virkkeen alkuosa on käsittämätön. Lau (1984) olettaa, että säilyneen alkutekstiversion kirjoitusmerkkien zheng (正) ja xin (心) tilalla on alun perin ollut wang (忘), ’unohtaa’. Itse oletan, että zheng-merkin tilalla on ollut zhi (止), ’estää’ ja xin-merkin tilalla bi (必), ’pitää’.”

Edellä mainituissa selityksissä esiintyvät (James) Legge, (Bryan W.) Van Norden, (Arthur) Waley ja (D. C.) Lau ovat erittäin tunnettuja sinologeja. Silloin kun Jyrki Kallion käännös poikkeaa selvästi esimerkiksi niiden edellä mainittujen sinologien käännöksestä, on Kallio selityksissä perustellut oman, muista eroavan tulkintansa.

Esimerkkinä alkutekstin kirjoitusvirheistä toimikoon Kallion käännöksen huomautus 105: ”Oletan, että tässä ja seuraavassa virkkeessä merkit zhi (直), ’suoristaa’ ja jian (見), ’tavata’, ovat vaihtaneet keskenään paikkaa jonkun huolimattoman kopistin käsissä. Kummankin kirjoitusmerkin vanhassa muodossa keskeinen elementti oli ’silma’ (目).

Itse Mengzin leipäteksti on pääasiassa dialogimuotoisia, lyhyempiä tai pidempiä kysymys-vastaus-pareja; Mestari sanoi -muotoisia lauseita, tai kappaleita; tai pidempiä tai lyhyempiä aforismeja. Tässä esimerkkinä toisen kirjan edellisen osa jae 6: ”Mengzi sanoi: ’Kukaan ihminen ei ole kovasydäminen muita kohtaan. Ensimmäiset kuninkaat eivät olleet kovasydämissä ihmisiä kohtaan, ja siksi heidän hallintonsa ei ollut kovasydämistä. Se, joka ei ole kovasydäminen ja joka ei harjoita kovasydämistä hallintoa, voi hallita koko Taivaanpiiriä kuin pyöritteli sitä kämmenellään.’

’Sanon, että kukaan ei ole kovasydäminen muita kohtaan, koska kukaan, joka äkkiarvaamatta näkee pikkulapsen putoavan kaivoon, ei voi olla sydämessään tuntematta hätää ja myötätuntoa. Se ei johdu halusta päästä hyviin väleihin lapsen vanhempien kanssa, ei halusta saada mainetta kyläläisten ja tuttavien silmissä eikä haluttomuudesta kuunnella lapsen parkua. Tästä näemme, että se, jolla ei ole myötätuntoista sydäntä, ei ole ihminen; se, joka ei tunne sydämessään häpeää ja halveksuntaa, ei ole ihminen; se, jolla ei ole vaatimatonta ja mukautuvaista sydäntä, ei ole ihminen; se, joka ei tunne sydämessään eroa oikean ja väärän välillä, ei ole ihminen.’

’Myötätuntoisuus on veljellisyyden itu, häpeän ja halveksunnan tunne on oikeamielisyyden itu, vaatimaton ja mukautuva mieli on perinnäistapojen itu, ja kyky erottaa oikea väärästä on viisauden itu. Ihmisillä on nämä neljä itua, aivan kuten heillä on neljä raajaa. Jos joku väittää itseään kykenemättömäksi *kasvattamaan* näitä neljää ituaan, hän tekee vahinkoa itselleen. Jos joku väittää herraansa kykenemät-

tömäksi *kasvattamaan* näitä neljää ituaan, hän tekee vahinkoa herralleen. Se, että ymmärtää kasvattaa omat neljä ituaan täyteen mittaansa, on kuin tuli syttyisi palamaan tai lähde puhkeaisi virtaamaan. Jos kykenee *kasvattamaan* ne täyteen mittaansa, kelpaa varjelemaan kaikkea maata neljän meren piirissä; jos ei *tahdo kasvattaa* niitä täyteen mittaansa, ei kelpaa edes palvelemaan vanhempiaan.”

Edellä mainitun katkelman viimeisen kappaleen kursiivilla kirjoitetut sanat on Jyrki Kallio lisännyt käännökseensä tekstin ajatuksen selventämiseksi. Kursiivimerkinnällä hän haluaa tuoda esiin alkutekstiin tekemänsä lisäykset.

Osa Mengzin jakeista ovat aforismeja. Tällaisesta esimerkiksi neljännen kirjan edellisen osan jae 21: ”Mengzi sanoi: ’Joitakuita

ylistetään ansiotta, joitakuita herjataan, vaikka he ovat yrittäneet kaikkensa.”

Edellä mainittujen lukujen (alkulause, selitykset ja huomautukset) lisäksi teokseen kuuluu luvut *Mengzi ja hänen oppinsa, Mengzin perintö, Mengzi*-teoksen alkuteksti kiinankielisenä sekä liitteet, joissa kerrotaan kungfutselaisuudesta tiivistetysti, luetellaan kungfutselaiset klassikkoteokset, luetteloidaan kungfutselaiset hyveet, esitetään kungfutselaisuuden sukupuu, luetellaan Kiinan hallituskaudet nykypäivään saakka, esitetään kartta, johon on merkitty teoksessa mainittuja valtioita ja paikkoja, esitellään kiinalaisten nimien rakenne ja kerrotaan kiinan kielen ominaisuuksista ja ääntämyksistä. Kirjan päättää laaja ja aihepiireittäin eritelty lähdeluettelo sekä

”KIRJOITUKSIA KUNGFUTSELAISUUDESTA”

Sille, joka haluaa kuulla lisää kungfutselaisuudesta, kerrottakoon ennakkotietona, että Yle Radio 1:ssä alkaa alkuvuodesta tai keväästä 2021 lähtien luenta- ja keskusteluohjelmasarja ”Kirjoituksia kungfutselaisuudesta”. Ohjelma esitetään kahdesti viikossa ja se on myös kuunneltavissa Areenassa.

Sarjassa käydään lävitse kungfutselaisia kirjoituksia: *Keskustelut ja Mengzi* kokonaisuudessaan, varsin laajasti katkelmia *Xunzista*, ja maku-paloja *Laulujen kirjasta* (Pertti Niemisen suomennoksista) ja muista ”viidestä klassikosta”. Lisäksi joitakin ”kadonneita” tekstejä katkelmina eli Guodianin hautalöydön tekstejä sekä muita varhaisia viittauksia Mestari Kongin sanomisiin. Lopuksi tekstejä ja katkelmia, jotka kertovat kungfutselaisuuden keisarikaudella kohtaamista haasteista buddhalaisuuden ja taolaisuuden taholta sekä tämän seurauksena tapahtuneesta metafysisestä käänteestä.

Jyrki Kallion rooli ohjelmassa on suomentajana, sisällön suunnittelijana ja vakituksena asiantuntijavieraana toimiminen. Ohjelmasarjan toimittaja ja tuottaja on **Juha-Pekka Hotinen**, lukija **Pekka Savolainen**. Äänisuunnittelija **Marko Kataja**. Sarjan kunkin jakson pituus on 20–30 minuuttia, josta puolet on tekstien luentaa ja toinen puoli taustoittavaa ja tulkitsevaa keskustelua. Keskusteluun osallistuu kullakin kerralla 2–3 asiantuntijaa.

aivan loppuksi tekijä esittelee itsensä. Kaikki tämä vähän alle neljässä sadassa sivussa.

Toinen toisemme ajattelutavan ymmärtäminen on nyt entistäkin tärkeämpää

Aivan loppuksi on kiitettävä kustantaja Gaudeamusta siitä, että se on uskonut teoksen saavan kiinnostuneen lukijakuntansa ja että se

on panostanut teoksen huoliteltuun ulkoasuun poikkeuksellisella tavalla – itse asiassa ei poikkeuksellisella, vaan yhtäläisellä tavalla Jyrki Kallion edelliseen teokseen *Mestari Kongin Keskustelut – kungfutselaisuuden ydinolemus*. Teokset muodostavat komean parin, kuten niiden sisällöllisesti kuuluukin.

Suosittelen lämpimästi kumpaankin teokseen tutustumista kaikille niille, jotka haluavat ymmärtää syvemmin kiinalaisuutta ja laajemminkin itäaasialaista ajattelutapaa. Toinen toisemme ajattelutavan ymmärtäminen on nyt

entistäkin tärkeämpää koronaviruksen myllertäessä maailmaa ja vakiintuneita ajattelu- ja toimintatapojamme. Näihin teoksiin tutustuessamme jäämme odottamaan minkä teoksen Jyrki Kallio seuraavaksi ajantasaistaa – Xunzin, Zhuangzin?

Veli Rosenberg

Jyrki Kallio haastateltavana
Vanhan kirjallisuuden päivillä
27. kesäkuuta klo 13:00.

Tapahtuma järjestetään tänä vuonna
poikkeuksellisesti verkossa.
www.vanhankirjallisuudenpaivat.com.

孟子言天下之人皆可以行聖人之道子思言至誠

孟子

MENGZI

Veljellisyden tie

SUOMENTANUT JA TOIMITTANUT
JYRKI KALLIO

Gaudeamus

LUKIJATARJOUS!

Tilaa Mengzi – Veljellisyden tie tarjoushintaan 25,00€ (ovh. 32,00€) ilman toimituskuluja suoraan kustantajan verkkokaupasta: kauppa.gaudeamus.fi.

Kampanjakoodi: KIINASEURA

Tarjous on voimassa vuoden 2020 loppuun asti.

KIINALAINEN SCIFI

TARUELÄIMEN SARVISTA MAAILMANMAINEESEEN

Kunniakkaasta historiastaan huolimatta tieteiskirjallisuutta pidettiin pitkään Kiinassa joko yksinkertaisena lastenkirjallisuutena tai ideologisesti arveluttavana. Kiinalaisen ”uuden aallon” scifi-kirjailijat ovat kuitenkin osoittaneet, että heidän huimille visioilleen ja mukaansatempaaville tarinoilleen riittää kysyntää myös Kiinan ulkopuolella.

Vuonna 1903 Kiinassa julkaistiin ensimmäinen käännös Jules Vernen romaanista *Maasta kuuhun*, jonka 22-vuotias opiskelija nimeltä Zhou Shuren oli tehnyt japaninkielisen laitoksen pohjalta. Esipuheessaan nuori kääntäjä selitti ryhtyneensä urakkaan, koska tieteiskirjallisuus oli ollut Kiinassa yhtä harvassa kuin *qilin*-tarueläimen sarvet, vaikka sillä oli verraton kyky elävöittää tieteellistä tietoa ja kehittää ihmisten ajattelua. Zhouille tie valoisampaan tulevaisuuteen oli täten selvä: ”Jos haluamme täyttää aukon nykypäivän käännöksissä ja johdattaa Kiinan kansan edistyksen tielle, meidän on aloitettava tieteellisestä fiktiosta.”

Käännöstoiminnan sijaan Zhou Shuren tunnetaan nykyään

paremmin kirjailijanimellä Lu Xun julkaistuista realistisista novelleista ja kriittisistä esseistä, joiden ansiosta häntä pidetään Kiinan modernin kirjallisuuden perustajana. Reilu sata vuotta myöhemmin hänen varhainen kiinnostuksensa tieteistai scifi-kirjallisuutta kohtaan on kuitenkin noussut uudelleen esiin, sillä nyky-Kiinassa genre on kuin varkain noussut vakavasti otettavan kirjallisuuden asemaan ja sitä on jopa arveltu Kiinan merkittävimmäksi kulttuurilliseksi vientituotteeksi sitten kungfu-elokuvien. Samalla kiinalainen scifi on monista vastoinkäymisistä huolimatta kehittynyt paljon monipuolisemmaksi kirjallisuudenlajiksi kuin Lu Xun olisi ”tieteellisen fiktion” tärkeyttä painottaessaan voinut ennustaa.

Ensikontakti Kiinan ja scifin

välillä tapahtui Qing-kauden loppupuolella, kun Edward Bellamyn utopiaromaani Vuonna 2000 julkaistiin vuosina 1891–1892 kiinaksi. Valikoima laajeni seuraavan vuosisadan alussa, jolloin käännettiin muun muassa Vernen ja H.G. Wellsin sekä monien nykyään unohdettujen kirjoittajien teoksia. Monissa tapauksissa kyse oli tosin oikeastaan uudelleenkerroista, sillä usein klassiselle kirjakielelle käännettyjä teoksia lyhennettiin reilusti, minkä lisäksi niihin lisäiltiin kääntäjän omia kommentteja sekä muun muassa kiinalaisissa romaaneissa olennaisina pidettyjä runoja.

Fiktio voisi auttaa opettamaan kansalle tieteellisen ajattelun periaatteita

Hyvin pian ensimmäisten käännösten jälkeen Kiinassa alettiinkin myös kirjoittaa omia scifi-teoksia.

Niistä ensimmäisenä pidetään yhteiskunnallisen uudistajan ja kirjailijan **Liang Qichaon** (1873–1929) keskeneräiseksi jäänyttä romaania *Uuden Kiinan tulevaisuus* (新中国未来记, 1902), jossa tulevaisuuden kungfutselainen Kiina on vauras ja demokraattinen suurvalta. Vastaavanlainen utopismi oli tyyppillistä varhaiselle kiinalaiselle scifille: vaikka 1900-luvun alussa julkaistiin myös esimerkiksi satiireja, suurin osa teoksista keskittyi visioimaan Keskustan valtakunnalle tieteellisesti, yhteiskunnallisesti ja moraalisesti kehittynyttä tulevaisuutta. Samalla kirjoittajat ja kääntäjät toivoivat Lu Xunin tapaan, että fiktio voisi auttaa opettamaan kansalle tieteellisen ajattelun periaatteita, jotta Kiina voisi kuroa umpeen teknologisen välimatkan itsensä ja sitä sortaneiden siirtomaavalttojen välillä.

Lupaavan alun jälkeen kiinalaiset intellektuellit kuitenkin menettivät suurelta osin kiinnostuksensa scifiä kohtaan, minkä seurauksena genre jäi useammaksi vuosikymmeneksi uudella kirjakielellä kirjoitetun realistiseen kirjallisuuden varjoon. (Eräs huomionarvoinen poikkeus oli **Lao Shen** (1873–1929) *Kissojen kaupunki* (猫城记, 1933), jonka kuvaama marsilaisten kissaihmiesten yhteiskunta oli pureva satiiri aikakauden Kiinasta.) Kansantasavallan perustamisen jälkeen Kiinaan puolestaan omaksuttiin Neuvostoliitosta käsitys scifistä lastenkirjallisuutena, jonka tehtävä oli tieteen popularisointi sekä sosialististen utopioiden kuvaaminen. Näiden rajoitteiden puitteissa aikakauden tunnetuimmat kirjoittajat, tähtitieteilijä **Zheng Wenguang** (1929–2003) ja arkeologi **Tong Enzheng** (1935–1997), kynäilivät tarinoita, joissa esimerkiksi keisarillisen Kiinan astronomit havaitsivat

Maata kiertävän avaruusaluksen ja urheat uudisasukkaat rakentavat siirtokuntaa punaiselle planeetalle.

Kulttuurivallankumouksen jälkeen genre lähti kultakaudeksikin kutsuttuun uuteen nousuun

Kulttuurivallankumous ja **Mao Zedongin** viimeiset vuodet vallassa merkitsivät uutta katkosta kiinalaisen scifin kehityksessä, mutta sen jälkeen genre lähti kultakaudeksiinkin kutsuttuun uuteen nousuun. Vainoista selvinnyt **Tong Enzheng** julkaisi vuonna 1978 teknotrillerin *Kuolemansäde Korallisaarella* (珊瑚岛上的死光), jonka pohjalta tehtiin kaksi vuotta myöhemmin Kiinan ensimmäinen scifi-elokuva. Toinen aikakauden hitti oli **Ye Yonglien** (1940–2020) lastenkirja *Pienen Kaikkitietävän matkat tulevaisuudessa* (小灵通漫游未来, 1978), jossa kahdeksanvuotias toimittaja raportoi lukijoille tulevaisuuden ihmeistä.

Kukoistuskausi jäi lyhyeksi, sillä vuoden 1983 ”henkisen saasteen vastainen kampanja” leimasi scifin pseudotieteelliseksi ja kapitalistisia elementtejä ihannoivaksi kirjallisuudeksi.

Jo 1990-luvulla kuitenkin alkoi kiinalaisen scifin historian uusin vaihe, jota tutkija **Mingwei Song** on kutsunut sen uudeksi aalloksi. Angloamerikkalaisesta maailmasta lainattu termi viittaa nykykirjoittajien kirjallisiin kokeiluihin sekä usein kriittiseen tai monitulkintaiseen asenteeseen aikaisempaa utopismia kohtaan. Kiinalaisen uuden aallon kärkiä ovat olleet vuodesta 1979 asti julkaistu *Science*

Fiction World (科幻世界) -lehti, joka on viime vuosiin asti dominoinut Kiinan scifi-kenttää, sekä Maon aikana scifiä salassa lue- nut ja sittemmin sen kirjoittajana maailmanmaineeseen noussut tietokoneinsinööri nimeltä **Liu Cixin** (s. 1963). Vaikka Liuta on usein kuvailtu tieteelliseen spekulatioon keskittyvän ”uusklassisen” tai ”kovan” scifin kirjoittajaksi, Songin mukaan juuri hänen esikoisteok- sensa *Kiina 2185* (中国2185) toimi uuden aallon lähtölaukauksena. Keväällä 1989 kirjoitettua romaania ei ole koskaan julkaistu virallisesti, mikä ei ole ihme, sillä se kertoo muun muassa Maon henkiinherättämisestä kyberavaruudessa sekä sinne perustetusta virtuaalisesta tasavallasta.

Vuosituhannen vaihteessa Liu julkaisi useita eripituisia teoksia, joista mainittakoon tieteellisen etiikan ja teknologian sotilaskäytön ongelmia kuvaava *Pallosalama* (球状闪电, 2004) sekä viimevuotisen *The Wandering Earth* -elokuvan innoittanut *Vaeltava Maapallo* (流浪地球, 2000), jossa ihmiskunta muuttaa kotiplaneettansa avaruus- alukseksi ja lähtee etsimään uutta kotia muualta maailmankaikkeu- desta.

Liun ehdottomasti tunnetuin teos on kuitenkin *Muistoja planeetta Maasta* (地球往事) -sarja, jonka ensimmäinen osa *Kolmen kappaleen probleema* (三体, 2006) myös voitti ensimmäisenä käännettynä teok- sena arvostetun parhaan romaanin Hugo-palkinnon. Trilogia alkaa kulttuurivallankumouksen aikai- sista Kiinan armeijan salaisista kokeista, siirtyä siitä ihmiskunnan ensikontaktiin vieraan sivilisaation kanssa ja armottomaan kosmiseen sotaan eri lajien välillä sekä päättyä lopulta kuvaamaan maailmankaik- keuden itsensä kohtaloa. Huimien

ajatuskokeiden ja tieteellisen realismin yhdistelmä nousi Kiinassa mediailmioiksi, ja länsimaissa sitä ovat kehuneet esimerkiksi USA:n presidentti **Barack Obama** sekä Facebookin perustaja **Mark Zuckerberg**.

Muistoja planeetta Maasta -trilogian menestys on luonnollisesti tuonut mukanaan kysymyksiä sen maailmankuvasta ja mahdollisista poliittisista tulkinnoista. Liu Cixin ei itse katso olevansa poliittinen kirjailija, joskin hän on puheissaan myötäillyt Kiinan valtion virallista linjaa esimerkiksi yhden lapsen politiikan ja Xinjiangin tilanteen suhteen. Kiinalaisen scifin ”kolmen kenraalin” joukkoon kuuluvat kuitenkin Liun lisäksi myös **Wang Jinkang** (s. 1948), jonka tuotannosta löytyy niin biologisten aseiden uhasta varoittavaa trilleriä kuin talouskasvun tavoittelun kritiikkiäkin, sekä Kiinan nykytodellisuutta absurdin ja groteskin linssin läpi katseleva Xinhua-uutistoimiston toimittaja **Han Song** (s. 1965).

Yhteiskunnalliselta kannalta mielenkiintoisia teoksia ovat kirjoit-

taneet myös muun muassa **Chen Qiufan** (s. 1981), jonka cyberpunk-alagenreen kuuluva esikoisromaani *Eloton vuoksi* (荒潮, 2013) sijoittuu elektroniikkaromua käsittelevälle saarelle Etelä-Kiinassa, sekä ekonomisti **Hao Jingfang** (s. 1984), joka voitti parhaan pitkänovellin Hugon kertomuksellaan *Peking taittuu* (北京折叠, 2012). Haon tarinassa yhteiskunnallinen stratifikaatio viedään äärimilleen kolmeen sektoriin jaetussa pääkaupungissa, jossa kukin sektori ”taittuu auki” muiden nukkuessa ja rikkaat saavat käyttöönsä kolme kertaa enemmän valveaika-aikaa kuin köyhät.

Sensuuri ja sen vaikutukset ovat toimineet myös tarinoiden aiheena

Yhteiskunnallisten teemojen käsitely on merkillepantavaa, kun otetaan huomioon kiinalaisen sensuurin herkkyys puuttua ”arkaluontoisiin” aiheisiin kirjallisuudessa. Liun esikoisromaanin lisäksi ilman virallista julkaisua ovatkin jääneet muun muassa merkittävä osa Han Songin teoksista sekä **Baoshun** (s. 1980) vaihtoehdohistoriallinen *Suuri aikakausi* (大时代), jossa Kiinan modernin historian tapahtumat kulkevat meidän todellisuutemme verrattuna käänteisessä järjestyksessä. Toisaalta sensuuri ja sen vaikutukset ovat myös toimineet tarinoiden aiheena, kuten Chen Qiufanin *Mao-aaveen* (猫的靈魂, 2012), **Ma Boyongin** (s. 1980) *Hiljaisen kaupungin* (寂静之城, 2005) sekä **Zhang Ranin** (s. 1981) *Eetterin* (以太, 2012) kohdalla. Kaksi viimeksimainittua tosin sijoittuvat ainakin nimellisesti Yhdysvaltoihin, minkä voi tulkita sekä sensuurin kiertämiseen tarkoi-

tettuna taktiikkana että kehotuksena tarkastella tarinoita muutenkin kuin vain nyky-Kiinasta kertovina allegorioina.

Poliittisen kontekstin ohella kiinalaista nyky-scifiä voi jäsentää esimerkiksi **Cara Healeyn** tarkasteleman genrehybriditeetin (generic hybridity) käsitteen kautta. Termi viittaa siihen, kuinka kiinalaiset teokset yhdistelevät scifin piirteitä paikalliseen kirjalliseen traditioon ja luovat niistä uusia tulkintoja. Healey itse käsittelee muun muassa Chen Qiufanin ja Han Songin teosten yhteyksiä Lu Xunin edustamaan kriittiseen realismiin, mutta ajatuksen voi helposti laajentaa myös vaikkapa *Kolmen kappaleen probleeman* ja kulttuurivallankumouksen traumoja kuvaavan arkipolitiikan yhtäläisyyksiin. Zhang Ranin *Kolme jalkaa lunta Jinyangissa* (晋阳三尺雪, 2014) puolestaan leikittelee keisarilliseen Kiinaan sijoittuvien *chuanyue*-aikamatkailutarinoiden konventioilla, kun taas **Xia Jian** (s. 1984) ja **Tang Fein** (s. 1983) kaltaiset kirjailijat lainaavat elementtejä esimerkiksi fantasiasta ja maagisesta realismista sekä haastavat samalla luutuneita käsityksiä siitä, mitä ”tieteiskirjallisuus” oikeastaan on.

Inspiraation lähteiden kirjo heijastelee valaisevalla tavalla ”kiinalaisen” scifin juuria sekä käänöskirjallisuudessa että Kiinan omassa nykytodellisuudessa ja kulttuuriperinnössä.

Loistava esimerkki eri vaikuttei-

Suomennettuja scifi-teoksia:

Chen Qiufan: Lijiangin kalat. Englannista suom. **Suvi Kauppila**. Spin 2/2015.

Chen Qiufan: Mao-aave. Suom. **Eero Suoranta**. Särö nro 37, 2019.

Liu Cixin: Muistoja planeetta Maasta -sarja, kolme osaa: Kolmen kappaleen probleema (2018), Synkkä metsä (2019), Kuolema on ikuinen (tulossa syksyllä 2020). Suom. **Rauno Sainio**. Aula & Co.

Liu Cixin: Ihmiselämä. Suom. **Rauno Sainio**. Tähtivaeltaja 2/2018.

Xia Jia: Sadan aaveen öinen paraati. Suom. **Cui Ke**, **Leng Yuhan** ja **Eero Suoranta**. Nuori Voima 2018.

den yhdistämisestä on Xia Jian *Sadan aaveen öinen paraati* (百鬼夜行街, 2010), jonka seitsemänvuotias päähenkilö on ainoa elävä ihminen Aavekaduksi kutsutussa hylätyssä huvipuistossa, jota pyörittävät yliluonnollisten olentojen rooleja esittävät robotit. Novelli viittaa hahmojen nimiä myöten **Pu Songlingin** (1640–1715) ihmekertomukseen *Nie Xiaoqian* (聂小倩) sekä sen elokuvaversioon *Aavesoturi* (倩女幽魂, 1987), minkä lisäksi mukana on myös muun muassa suora sitaatti klassisesta kiinalaisesta romaanista *Punaisen huoneen uni* (红楼梦). Samaan aikaan kirjailija on itse kertonut saaneensa tarinaansa vaikutteita esimerkiksi brittiläisen **Neil Gaimanin** fantasiakirjasta *Hautausmaan poika* sekä japanilaisen **Hayao Miyazakin** animaatioelokuvista. Inspiraation lähteiden kirjo heijastelee valaisevalla tavalla ”kiinalaisen” scifin juuria sekä käännokirjallisuudessa että Kiinan omassa nykytodellisuudessa ja kulttuuriperinnössä.

Tähän mennessä scifin esiinmarssi on ollut Kiinassa lähinnä kirjallisuuden ilmiö, vaikka joitain yrityksiä laajentaa muiden medioiden puolelle on ollutkin. *The Wandering Earth* osoittautui kotimaassaan valtavaksi hitiksi, mutta ei herättänyt juuri kiinnostusta maan ulkopuolella. Myös viime vuonna ilmestynyt *Shanghai Fortress* (上海堡垒) -leffa puolestaan sotkeutui omaan väkinäiseen romansiinsa ja floppasi niin pahasti, että ohjaajan piti pyytää aikaansaannostaan julkisesti anteeksi. Mielenkiintoisempiin kokeiluihin kuuluu esimerkiksi Duck Fight Goose -bändin albumi (未来俱乐部, 2016), jonka pääosin instrumentaalisissa kappaleissa on vahvoja piirteitä elektronisesta scifi-estetiikasta. Niistä huolimatta on vielä avoin kysymys, onnistuuko

KIINALAISTA JÄNNITYSTÄ!

A YI
TÄYDELLINEN RIKOS

LIU CIXIN
SYNKKÄ METSÄ

Nämä kirjat -30 % koodilla **KIINA**
verkkokaupastamme **aulakustannus.fi**

AULA & CO

kiinalainen tietesfiktio murtautumaan läpi kansainvälisesti myös muutenkin kuin vain kirjoitetussa muodossa.

Scifin tärkeimmät trendit ovat tällä hetkellä samat Keskustan valtakunnassa kuin lännessäkin: kasvava monipuolisuus, vaikutteiden yhdisteleminen sekä uusien äänien esiinnoisuus. Jo nyt genren historiaan Kiinassa kuuluvat olennaisena osana niin tieteellinen pikkutarkkuus kuin kirjallinen kokeilevuus, niin sosialistiset unelmat kuin autoritaarisen kapitalismin painajaiset sekä niin omasta perinteestä

amentaminen kuin ihmiskunnan yhteisen tulevaisuuden visioiminen. Kiinalaisen scifin maailmanlaajuisen nousun taustalla onkin nähtävissä sen oman kehityksen lisäksi myös muiden maiden aikaisempaa suurempi kiinnostus Kiinaa ja sen kirjallisuutta kohtaan. Oleellisin kysymys ei enää ole, millaista scifiä Kiinassa kirjoitetaan, vaan millaista kiinalaista scifiä haluaisimme lukea.

Eero Suoranta

Kirjoittaja on toimittaja, luennoitsija ja kääntäjä, joka on erikoistunut Kiinan kulttuuriin sekä scifi- ja fantasiafiktioon.

KIELEN MUODOT JA MERKITYKSET XU BINGIN MODERNEISSA KALLIGRAFIATEOKSISSA

Kuva: The Kozy Shack, flickr.com

Kiinalaisesta kulttuuri- ja taidehistoriasta ammentavien elementtien käyttäminen on jo muutaman vuosikymmenen ajan ollut kiinalaisessa nykytaiteessa suosittu trendi. Perinteisestä kiinalaisesta taiteesta omaksutut elementit voivat nykytaiteessa asettua oman kulttuurisen tradition itsereflektiivisen tarkastelun kohteeksi ja välineeksi, jonka kautta myös perinteet saavat uudistuneen roolin. Kiinalainen taiteilija **Xu Bing** (s.1955) tunnetaan perinteisiä kiinalaisia taiteenlajeja aineksenaan käyttävistä teoksista. Erityisesti Xun modernit kalligrafiateokset kartoittavat taitavasti kielen, kuvan ja sanan raja-aitoja ja mahdollisuuksia, ammentaen perinteisistä kalligrafian ihanteista ja zen-buddhalaisesta filosofiasta, nostaen esiin kiinnostavia huomioita kielestä ja sen käyttäjistä.

Kiinankielinen kalligrafiaa tarkoittava termi 书法 (*shufa*) tarkoittaa sananmuokaisesta kirjoittamisen metodia tai kirjoituksen järjestelmää. Termiin sisältyy vaatimus esteettisesti kiinnostavasta, eloisasta ja rytmikkästä kirjoituksesta. Kalligrafian juuret juontavat kuitenkin kauemmas esihistoriaan ajalle, jolta peräisin olevien yksinkertaisten piktogrammien eli kuvamerkkien ei useinkaan katsota täyttäneen kirjoitetun kielen määritelmää. Kirjoitustaidon yleistyessä kirjoitusmerkkejä on kaiverrettu, valettu, sivelletty ja piirretty niin saveen, luuhun, pronssiin,

kiveen, bambu- ja puusuikaleille, silkille ja muille kankaille, jadeen, posliiniin sekä paperille. Samalla kirjoituksen käyttötarpeet monipuolistuivat ja esteettisten arvojen merkitys alkoi korostua uudella tavalla.

Kiinalainen kalligrafia on aina elänyt elimellisen läheisessä suhteessa maalaustaiteeseen ja kirjallisuuteen. Kiinan kielen varhaisimmat kirjoitusmerkit ovat piktogrammeja, joten suuri osa nykyisestäkin kirjoitusjärjestelmästä ja näin ollen myös kalligrafiasta pohjautuu kuviin. Taiteilijana kalligrafi yhdistää kirjallisen ja visuaalisen kielen yhdeksi, yhteiseksi

ilmaisuksi. Kalligrafiaa ja maalaustaiteita yhdistävät myös sama esteettinen teoria ja samat työvälineet. Aikojen saatossa kalligrafia on kehittynyt jopa maalaustaiteesta abstraktimmaksi, jolloin kirjoitettu sana on siirtänyt painopisteensä merkityksestä estetiikkaan, ja siten muuttanut olemustaan perustavanlaatuisesti. Siinä missä klassisen kirjakielen tyyllisenä ihanteena on ollut pyrkimys lyhyeen ja selkeään ilmaisuun, ovat jotkut kalligrafia-tyylit kuten *kuang cao* -kirjoitus (狂草) kehittyneet abstraktiksi viivojen tanssiksi.

Aikojen saatossa kehittynyt kalligrafia- tyylien runsas kirjo heijastelee ihanteiden joustavuutta ja moni- tulkintaisuutta

Eteläisen Qi-dynastian kaudella (479–502) maalari Xie He kirjoitti ensimmäisen maalaustaiteen ja kalligrafian teorian. Tämän teorian kuusi lakia ovat yhä käytössä kritee-

reinä perinteistä maalaustaidetta ja kalligrafiata arvioitaessa, ja aikojen saatossa kehittynyt kalligrafiatyöjien runsas kirjo heijastelee ihanteiden joustavuutta ja monitulkintaisuutta. Kriteerit asettavat tavoitteeksi kohteen elinvoiman vangitsemisen teokseen, määrittävät siveltimenkäyttöä ja sommittelua, sekä ohjaavat pyrkimään kohteelle uskolliseen, riittävän luonnolliseen kuvaukseen. Lisäksi teoria asettaa ihanteeksi vanhoilta mestareilta oppimisen tienä oman ilmaisutavan löytämiseen. Vanhojen mestareiden kopiointia ja sitä kautta tapahtuvaa perusteellista teknistä perehtymistä onkin perinteisesti pidetty tienä mestariksi. Tämä periaate muodostaa kiinnostavan kytköksen kiinalaisen nykytaiteen tapaan käyttää hyvin näkyvästi perinteistä taidetta aineksena omaan taiteelliseen ilmaisuun.

Xu Bingin teosten filosofista taustaa on hahmoteltu esiin erityisesti Hsingyuan Tsaon ja Roger T. Amesin (toim.) teoksessa *Xu Bing and Contemporary Chinese Art – Cultural and Philosophical Reflections*, josta seuraavat kirjallisuus- ja käsitteelliset peräisin. Taolaista ja kungfutselaista filosofiaa ja kosmologiaa rakentanut teos *Yijing (Muutosten kirja, 易经)*, ensimmäinen versio Zhou-dynastian ajalta n. 1000–750 eaa.) liittyi alun perin ennustamiseen, mutta samalla problematisoi kuvan, kielen ja merkityksen suhdetta. Teoksen filosofiassa kieli hahmotetaan enemmän kuin kommunikatiivisena, käyttäjiään ympäröivänä ja todellisuutta rakentavana ymmärryksen muotona, jossa väline ja viesti kietoutuvat yhdeksi. Filosofisena ja kirjallisena merkkipaaluna tunnetussa *Zhuangzi*-teoksessa (莊子, peräisin Itäisen Zhou-dynastian Taistelevien läänitysvaltioiden

kaudelta n. 475–221 eaa.) nousee esiin ajatus kielestä kontekstiherkänä, joustavana ja käyttäjiensä mukana elävänä ja muuttavana, minkä tähden se on toisaalta myös intentionaalista ja epäluotettavaa.

Käsite *shengyu* (生语, ”living word(s)”, ”elävät sanat” tai ”elävä kieli”) taas viittaa elävään ja uudistuvaan kieleen. Zen-buddhalaisessa kontekstissaan sillä tarkoitetaan myös pohdiskeluun ja valaistumiseen liittyvää vastauksen etsimistä, oivaltamista ja välitöntä ymmärtämistä, jonka laukaisevana virikkeenä voi toimia hyvin epälooginenkin ajatusrakennelma tai miellelyhtymä. Tällöin tavoiteltu vastaus on vähemmän merkityksellinen kuin itse ”näkemisen” kokemus. Käsitteellä tarkoitetaan myös sanojen leikkiä, irrationaalisuutta ja epäloogisuutta. ”Elävien sanojen” tai ”elävän kielen” etymologia kytkeytyy siis ymmärtämisen kokemukseen ja irrationaalisten sanojen mieltä inspiroivaan luonteeseen.

Xun kielellä leikkivät teokset muistuttavat kielen rajallisuudesta ja harhaanjohtavuudesta

Näissä ajatusmalleissa näkyvät vahvasti paitsi kiinalainen perinnesuhde, niin myös filosofian kieltä kohtaan kokema epäluottamus ja kielen ilmaisullinen riittämättömyys, mikä on inspiroinut myös taiteilija Xu Bingiä. Kirjoitetulla ja painetulla sanalla on vahva status, mutta tai minkä tahansa kirjallisen narratiivin rajallisuudesta ja harhaanjohtavuudesta – sekä toisaalta myös niiden ajattelua inspiroivasta luonteesta.

Riveittäin asetellut kirjat muodostavat aaltomaisen kohokuvion lattialle, jonka päällä avautuvat pehmeästi riippuvat pilvimäiset tekstirullat.

Xu Bingin *A Book from the Sky* (1987–1991) (*Tianshu*, 天書, alun perin nimeltään *Mirror to Analyze the World: The Century's Final Volume*) koostuu kirjoitusmerkeistä ja niistä koottuja tekstejä sisältävistä painetuista kirjoista, sekä niiden ympärille esille avatuista tekstirullista. Useita metrejä pitkiä tekstirullia on ripustettu kattoon kirjojen yläpuolelle sekä niitä ympäröivän tilan seinille. Riveittäin asetellut kirjat muodostavat aaltomaisen kohokuvion lattialle, jonka päällä avautuvat pehmeästi riippuvat pilvimäiset tekstirullat. Tuhannet kirjoitusmerkit ympäröivät tilaan astuvan katsojan tämän sivuilla, yläpuolella ja alapuolella. Suurikokoinen installaatio on ollut esillä hieman eri tavoin varioituna eri näyttelyissä.

Teoksen kirjoitusmerkit muodostavat visuaalisesti vahvan kytköksen kirjoitukseen ja perinteeseen kalligrafiaan, mutta poikkeuksellisen teoksesta tekee sen sisällöllinen merkitys – tai tässä tapauksessa merkityksettömyys. Jokainen teoksen kirjoitusmerkeistä on taiteilijan itse keksimä, erehdyttävästi normaaleja kiinalaisia kirjoitusmerkkejä muistuttava, mutta mitään tarkoittamaton ja siten merkitykseltään tyhjä merkki. Teoksen merkeissä on käytetty oikeiden kirjoitusmerkkien radikaaleja eli rakenneosia, mutta yhdistelminä ne eivät tarkoita mitään. Sen sijaan

Kuva: someaper (flickr.com)

Book From The Sky, Blanton Museum of Art, Austin, 2016.

teoksen nimi on kirjoitettu oikein ja perinteisillä kirjoitusmerkeillä. Teos muodostaa kiinnostavan ristiriidan suhteessa perinteiseen kalligrafiseen ilmaisuun, jonka kirjallinen ulottuvuus on aina ollut merkityksellinen.

Zen-buddhalaista filosofiaa ja semiotiikkaa yhdistelevän lähestymistavan kautta Xu Bingin teoksen tyhjiä kirjoitusmerkkejä voi tarkastella kuvan ja sanan suhdetta problematisoivina estetiikan ja merkityksen rakentajina, sekä teosta kokonaisuudessaan tulkinnan, tulkitsijan ja tulkittavan paikan etsintänä. Teos on ensiajatuksella absurdi – se on kirja, joka kieltäytyy tulemasta luetuksi. Teos on vaikutelma kielestä. Sen symboleilla ei ole merkityksellistä kiinnepohjaa, se on semanttisesti tyhjä, eikä sen kieli ei taivu siihen kommunikaation mahdollistavaan välineen

muottiin, johon kieli arkiajattelussa usein mielletään. Toisaalta teoksen kirjoitusmerkit ovat hyvin selkeälinjaisia ja koostuvat tunnistettavista rakenneosista, joten ne eivät sovi myöskään abstraktiuteen asti tyyliteltyyn kalligrafiateiteen muottiin. Teos tekee näkyväksi paitsi kielen, niin myös kirjoitetun sanan epäluotettavan puolen.

A Book from the Sky ei sano mitään suoraan, joten sen nostattamat tulkinnat ovat hyvin näkyvästi katsojan kehittämisiä. Teos siirtää merkitysten luomisen vastuun katsojalle. Se kutsuu lähestymään kieltä välineen tai narratiivin sijasta kaiken ympäröivänä elementtinä, jonka kanssa meillä on tarve olla tekemisissä, mutta joka voi kaikessa järjestelmällisyydessäänkin johtaa harhaan. Tämä fokuksen siirto merkityksestä kokemukseen muis-

tuttaa edellä kuvattua zen-buddhalaista ymmärtämisen hetkeä, jossa ei-johdonmukainen inspiroiva aines voi avata odottamattomia ajattelun ratoja.

Sadoista muovisista ”lintu”-kirjoitusmerkeistä koostuva parvi havainnollistaa merkin kehitystä varhaisesta pikto-grammista nykyiseen yksinkertaistettuun merkkiin.

Toinen Xu Bingin moderni kalligrafiteos *The Living Word* (2001) avaa aiheeseen toisen näkökulman, edellä mainittua ”elävien sano-

Lintu-kirjoitusmerkin kehitys oraakkeliluku kirjoituksesta nykyiseen yksikertaistettuun kirjoitusasuun. (Kuvituskuva, ei osa The Living Word -teosta.)

jen” tai ”elävän kielen” filosofista konseptia mukaillen. Teos on suurikokoinen installaatio, jossa sadoista muovisista ”lintu”-kirjoitusmerkeistä (nykymuodossaan 鳥, niao) koostuva parvi havainnollistaa merkin kehitystä varhaisesta piktogrammista nykyiseen yksinkertaistettuun merkkiin. Kirjoitusmerkit on ripustettu lattiasta korkealle ilmaan nousevaksi parvimaiseksi muodostelmaksi, jonka huipulla merkkien seassa on myös tyyllitellyjä lintufiguureita. Varhaisimmat merkkiversiot ovat parven huipulla ja tuoreimmat alaosassa, joka irtautuu ilmaan lattialle asetetusta tekstilaatasta, joka on lyhyt lintua käsittelevän tieteellisen artikkelin katkelma. Yli neljäsataa kirjoitusmerkin variaatiota esittelevä teos kulkee kehityslinjansa takaperin uusimmasta vanhimpaan merkkiinsä, lehahtaen lopulta hajaanuksiin.

Metamorfoosimainen teos tekee näkyväksi kielen ja kirjoitusmerkin kehityskaaren. Kirjoitusmerkin kehityslinjoja, eri versioita ja variaatioita esittelevä teos on itsessään kuin menneisyyden aikajana. Teos paitsi havainnollistaa kielen elävyyttä ja muutosta, niin se myös hakee variaatioillaan kielen rajoja ja palautuu lopuksi sen alkulähteelle kuvaan. Parven huipulla, kaikkein varhaisimpien piktogrammien seassa mukaan liittyvät tyyllitellyt lintufiguurit, joiden voidaan katsoa edustavan kielen alkulähdettä, havaintoa ja merkitystä. Teos asettaa

kuvan, sanan ja merkityksen väliset raja-aidat kyseenalaisiksi, kulttuurisesti luoduiksi rakenteiksi. *The Living Word* -teoksessa nämä kaikki ovat harmonisesti läsnä yhdessä.

Siinä missä *A Book from the Sky* pseudokielineen tyhjentää kirjoituksen merkityksistä, tekee *The Living Word* näkyväksi yhden sanan latautuneisuuden, vivahteikkouden ja pitkän elinkaaren. Kieli muuttuu ajassa ja paikassa, mukautuen käyttäjiensä tarpeisiin, kerrostaen ja menettäen osia merkityksestään. Teos konkretisoi tämän muutoksen visuaaliseen muotoon. Molemmissa teoksissa kieli saa kommunikaatiovälinettä laajemman roolin, inhimillistä todellisuutta ympäröivänä ja rakentavana elementtinä.

Xu Bingin teokset kutsuvat katsojan keveään kielen, tekstin ja ajattelun yhteiseen leikkiin.

Modernin kiinalaisen kalligrafian tavat kartoittaa ja hyödyntää juuriin perinteisessä kulttuurissa ja filosofiassa ovat moninaiset. Xu Bingin teokset osallistavat katsojaa pohtimaan omaa positiotaan kulttuurisessa jatkumossa. Xun teoksissa visuaaliset yhtymäkohdat perinteiseen kalligrafiaan ovat selvästi nähtävissä, mutta filosofis-kulttuurillinen tematiikka teosten taustalla luotaa sitäkin syvemmälle. Vastaa-

vasti myös monet ulkoasultaan ja tekniikaltaan selvästi perinteisestä kalligrafisesta estetiikasta poikkeavat nykytaiteen teokset luovat taitavia kytköksiä nykyhetken, perinteisen taiteenlajin ja taustalla vaikuttavan filosofian välille. Xu Bingin teokset sekä avaavat yhteisen alustan syvälliselle zen-buddhalaisesta filosofiaa ja nykyaikaista kielen- ja kirjallisuudentutkimusta yhdistävälle tulkin- nalle, että toisaalta myös kutsuvat katsojan keveään, kielen, tekstin ja ajattelun yhteiseen leikkiin.

Sanni Leimio

Kirjoittaja on Jyväskylän yliopistosta valmistunut taidekasvatuksen FM

Kuvia *The Living Word* -teoksesta on nähtävillä mm. osoitteessa: <https://flic.kr/s/aHsjvTYGyG>. Kuvia ei voitu tekijänoikeussyistä julkaista lehdessä.

Luettavaa:

Gao, M. (2011). *Total Modernity and the Avant-Garde in Twentieth-Century Chinese Art*. London: MIT Press, Cambridge, Massachusetts.

Gladston, P. (2014). *Contemporary Chinese Art. A Critical History*. Reaktion Books.

Okkonen, O. (1958). *Kiinan taide*. Porvoo: WSOY.

Tregear, M. (1997). *Chinese Art*. Series: World of Art. Thames & Hudson.

Tsao, H.; & Ames, R. T. (2011). *Xu Bing and Contemporary Chinese Art - Cultural and Philosophical Reflections*. State University of New York Press

MITÄ KIINASTA TIEDETTIIN 120 VUOTTA SITTEN?

Kuva: O. B.

Pitäisikö olla iloinen siitä, että jo toista sataa vuotta sitten tiedettiin Kiinasta melkoisen paljon vai surullinen siitä, että suomalaisten tiedot ja etenkin ennakkoluulot ovat pitkälti pysyneet ennallaan? Rotan vuonna kaksi täyttä kuudenkymmenen vuoden sykliä sitten julkaistu kirjoitus kertoo, millaista tietoa Kiinasta oli tarjolla vuonna 1900

Suomi-Kiina-seuran kirjaston kokoelmiin kuuluu Kansanvalistusseuran kalenteri vuodeksi 1900. Teos lienee hankittu jostakin antikvariaatista kaiketikin siksi, että se sisältää perusteellisen katsauksen Kiinaan. Sen avulla selviää, mitä tavallinenkin kansa saattoi Venäjän keisarikunnan länsilaidalla tietää Kiinan keisarikunnasta tuolloin, kaksi vuosikymmentä ennen Suomen itsenäistymistä. Tähän artikkeliin on koottu tuon 16-sivuisen artikkelin mielenkiintoisimpia paloja.

Kirjasta paljastuu myös, millainen Suomi oli kalenterin painovuotena 1899. Helsinki-keskeisissä mainoksissa tarjotaan ostettavaksi esimerkiksi höyrykoneita Aleksanterinkadulla, Singerin ompelukoneita

ja viipurilaisen tukkukaupan teetä Pohjois-Esplanadilla sekä meijeristöitä Metsästäjäkadulla (nyk. Jääkärintähti). Tuiki tärkeän almanakan lisäksi kirja sisältää lukuisia valistusartikkeleita ajankohtaisista aiheista, kaunokirjallisia kertomuksia sekä runoja.

”Suomen kansa on kestänyt sotia ja nälkävuosia, mutta senlaatusesta koettelemuksesta kuin nykyinen eivät sen historian lehdet tiedä kertoa.”

Yksi kirjan pitkistä artikkeleista kertoo vuoden 1899 ylimääräisistä valtiopäivistä. Uuden kenraalikuvernöörin Nikolai Bobrikovin johdolla Venäjä halusi sulauttaa Suomen asevoimat osaksi Venäjän armeijaa. Valtiopäiviä oli edeltänyt keisari Nikolai II:n säädös, jonka mukaan Suomen valtiopäivillä olisi jatkossa vain neuvoa-antava rooli. Tämä ”helmikuun manifesti” aloitti historiassamme ensimmäisenä sortokautena tunnetun ajanjakson. Heinäkuisilla valtiopäivillä Suomen säädöt saavuttivat torjuntavoiton. ”V-ö W-n” -nimellä esiintyvän kirjoittajan (mahdollisesti Väinö Wallin, myöhemmin Voionmaa) artikkelin viimeisessä kappaleessa todetaan:

Suomen kansa on kestänyt sotia ja nälkävuosia, mutta senlaatusesta koettelemuksesta kuin nykyinen eivät sen historian lehdet tiedä kertoa. Emme vielä tiedä, kuinka monta tällaista lehteä historiassamme tulee olemaan.

Tämä pessimismi osoittautui aiheelliseksi. Venäjän uusi asevelvollisuuslaki tuli voimaan vuonna 1901.

Geologi **Wilhelm Ramsay**n artikkeli ”Bjurbölen meteorista ja meteorilennoista yleensä” valistaa lukijoita siitä, mikä oli maaliskuussa 1899 Etelä-Suomessa nähty häikäisevä tulipallo. Artikkelissa kerrotaan myös yleisesti meteoriiteista ja meteorisateista. Kuvat meteoriitin putoamisavannosta ja suurimmasta löydetyistä meteoriitinkappaleesta ovat kalenterin ainoat valokuvien perusteella tehdyt grafiikat (ainakin toinen niistä **J. E. Kortmanin** käsialaa). Meteoriitti oli niin huomattava löytö, että suurimman kappaleen kipsikopio oli esillä Pariisin maailmannäyttelyssä vuonna 1900. Yhtä suurta meteoriittia ei ole Suomesta sen koommin löydetty.

”Kiina ja kiinalaiset” -artikkelin on kirjoittanut ”**O. A. K**” (mahdollisesti **Oskar Albin Kallio**, 1874–1940). Artikkelissa kerrotaan ensin maantieteestä ja väestöstä unohtamatta aikakaudelle ominaisia,

rotuun ja kansanluonteeseen liittyviä pohdintoja. Seuraavaksi käsitellään historiaa, keksintöjä, kirjallisuutta ja oppineisuuteen perustuvaa ”virka-aatelistoa”. Elinkeinoista mainitaan tärkeimmäksi maanviljelys ja sen tuotteisiin perustuva teollisuus. Posliinivalmistuksesta päästään käsittelemään lyhyesti taiteita. Kauppa johdattaa tekstin liikenneyhteyksiin ja ”Kiinalaiseen muuriin”. Tapakulttuurin osalta huomio on kiinalaisten keittotaidossa. Sitten hypätään kuvaamaan yhteiskuntaa, jonka perusyksikkönä on perhe, ja keisaria, joka on kaikkien perheiden pää. Kunnallishallintoa ja oikeuslaitosta ei myöskään unohdeta. Kiinan keisarillinen hallintojärjestelmä kansalaisvapauksineen esitellään kenties tarkoituksellisen idealistisessa valossa kontrastiksi Venäjän sortovallalle. Artikkelin päättyy kuvaukseen siirtomaavaltojen valtapyyteistä, jotka eivät antaneet syytä toiveikkouteen Kiinan tulevaisuuden suhteen.

Artikkeli todellakin kuvastaa

aikansa uusimpia tietoja Kiinasta, sillä sen mainitsemat ”viimeaikaiset” tapahtumat, kuten ensimmäisten rautateiden rakentaminen ja saksalaisten vaikutusvallan kasvu, ajoittuivat 1880- ja 1890-luvuille. Lopussa mainittu ”nuoren keisarin” – Guangxu-keisarin – joutuminen kotiarestiin tapahtui vuoden 1898 lopulla.

Seuraavat artikkelin katkelmat ovat alkuperäisessä kieliasussaan, ja ainoastaan joitakin pitkiä kappaleita on jaettu lyhyemmiksi. Poistot virkkeiden sisällä on merkitty ”...”, ja kokonaisten virkkeiden pituisia tai pidempiä poistoja osoittaa merkintä ”(...)”.

”*Kiina ja kiinalaiset*”

Entistä kovemmin kolkuttavat nykyään maailman muut suurvaltat Kiinan, ”taivaan valtakunnan”, portteja, vaatien itselleen sinne vapaata sisäänpääsyä. Lienee siis syytä tehdä kalenterin lukijoille hiukan selkoa tästä merkillisestä maasta, jos kohta varmat ja luotettavat tiedot siitä vielä ovatkin sangen niukkoja.

Kiina on alaltaan Englannin ja Venäjän jälkeen maailman suurin valtakunta, noin 30 kertaa niin suuri kuin Suomi. Se täyttää yhtenä laajana maamöhkäläänä koko kaakkois-Aasian, mutta itse varsinainen Kiina on siitä vain 1/3 eli noin 10 Suomea; alusmaat Mandshuria, Mongolia ja Tibet ovat enimmäkseen äärettömiä hiekka-aroja ja korkeita vuoritasangoita, karuja ja hedelmättömiä, harvaan asuttuja ja sangen vähän tunnettuja. Sen sijaan varsinainen Kiinan on perin tiheästi asuttua. ”Joka kolmas ihminen maan päällä on kiinalainen”, kuulee usein sanottavan, eikä siinä juuri ole liioittelua. Tiedot väkiluvusta ovat tosin sangen epävarmat; tavallisesti

Meteorin tekemä avanto Bjurbölen salmeen.

Kuva: J.E. Kortman

arvellaan koko valtakunnan väenpaljous 400 miljoonaksi; siitä tulee varsinaisen Kiinan osalle noin 350 milj. (...)

Tällainen suunnaton ihmispesä on tietysti vaarallinen naapuri heikommille kansoille. Onpa eräs kuuluisa mies ennustanutkin, että maailman tulevaisuus on lukuisan keltaisen rodun käsissä ja että kiinalaiset vielä kerran lähtevät liikkeelle länttä kohti [M]utta onneksi ovat kiinalaiset perin rauhallista väkeä ja tuskin pystynevät sellaista asevoimin tekemään. Paremmin he ehkä onnistuvat rauhallisella valloituksella, sillä nykyään jo kiinalaiset kaikkialla minne saapuvat tunkevat muut kansallisuudet syrjään erinomaisten utteruutensa ja vähään-tyytyväisyytensä avulla.

Kansallisuudeltaan muodostavat kiinalaiset jotenkin yhtenäisen kokonaisuuden, kuuluen vinoine silmineen ja keltaisine ihoineen suureen mongolilaiseen kansanrotuun ja ollen siis noin ”koukeron koivun kautta” hiukan kaukaisia sukulaisia suomalaisillekin. (...)

Kiinalaisten luonteessa on paljon hyviä puolia. He ovat utteroitaita, kärsivällisiä, säästäväisiä, kohtuullisia, kestäviä, kuuliaisista, hyväsydämi-

siä, opinhaluisia, rakastavat rauhaa ja kunnioittavat suuresti vanhuutta ja viisautta. Heidän vikojaan ovat ylpeä itserakkaus, ahneus, epäluuloisuus, viekkaus ja matelias pelkuruus ylempiä, röyhkeys alempia kohtaan. Henkisesti he ovat sangen lahjakkaita; heillä on erinomaisen selvä ja terävä ymmärrys ja ovat tarkka-älyisiä. Heidän mielikuvi-tusmaailmansa ja sielunelämänsä ei tosin ole niin syvällistä ja laajaa kuin eurooppalaisten, sillä kiinalaiset ovat ennen kaikkea käytännöllisiä, hyötyä tavoittelevaa väkeä. Kuitenkin he ovat kyenneet luomaan aivan omintakeisen, vieraista vaikutteista vapaan sivistyselämän, joka on vähintään yhtä vanha kuin Egyptin pyramiidit ja obeliskit.

*”Suuria keksintöjä
paljoa ennen kuin
Europassa edes
aavistettiin niiden
mahdollisuutta.”*

Kiina onkin epäilemättä maailman vanhin sivistysvaltio. Mutta kiinalaisten sivistys on tullut kuuluisaksi siitä, että ei se mene rahtuakaan

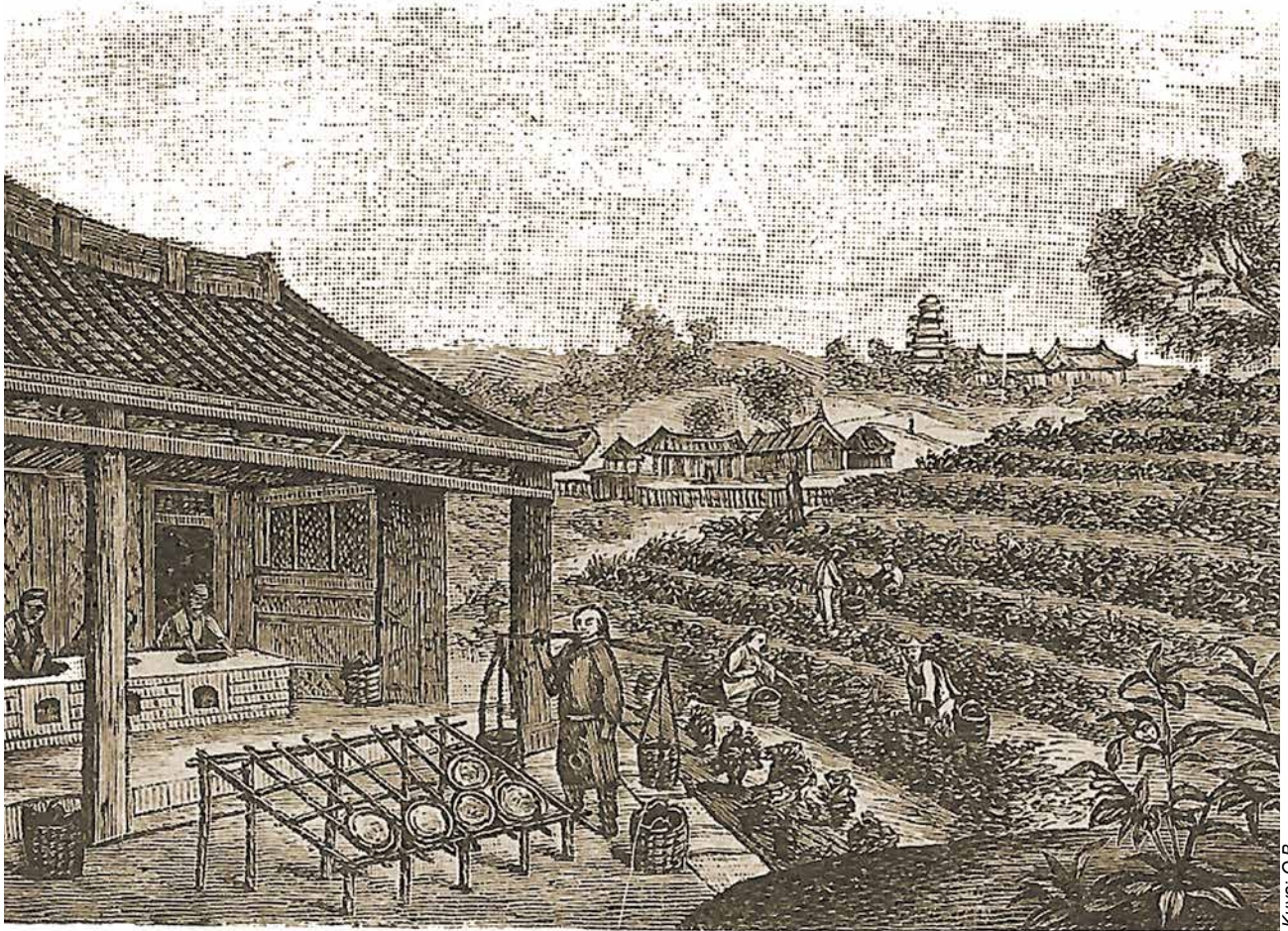
eteen- eikä taaksepäin. Sellaisena kuin se oli tuhansia vuosia sitten, sellainen se on tänäkin päivänä. Kiinalaiset ovat näet maailman rutivanhoillisin kansa: mitkään uudet aatteet tai uudistusharrastukset eivät saa heidän keskuudestaan vähänkään jalansijaa, jollei siihen ilmaannut erityistä pakkoa, niin kuin esim. sotalaitosten alalla. (...)

Kiinalaiset ovat tehneet suuria keksintöjä paljoa ennen kuin Europassa edes aavistettiin niiden mahdollisuutta, ja kuitenkin ovat heidän keksintöjensä tulokset jääneet aivan vähiksi, sillä aikaa kuin Europa on samojen keksintöjen avulla rientänyt jättiläisaskelin eteenpäin tiedossa ja taidossa. Niinpä on Kiinassa keksitty kirjoitusmerkit 3500 vuotta, magnetti 2700 vuotta ja kompassi 1100 vuotta e. Kr. s.; paperi 100 vuotta, puuhunleikkaus-paino ja posliini noin 600 vuotta ja kirjapaino liikkuvilla kirjasimilla noin 1050 vuotta j. Kr. s. (...)

Kiinan kirjallisuus on äärettömän vanha ja runsaslukuinen, voit-taen siinä suhteessa kaikkien maiden kirjallisuuden. (...) Kirjallisuuden suunnaton lukumäärä jo osottaa, että kiinalaiset pitävät tietoja ja

**Kotkasoturien taru 3:
Yue Fein perintö
Ilmestyy heinäkuussa!
Lue lisää: www.moebius.press**

Kuva: O.B.

Teelehtien korjuun ja valmistaminen kauppaa varten.

oppia suuressa arvossa. Luku- ja kirjoitustaito onkin Kiinassa aivan yleinen kaikkien kansanluokkien keskuudessa ja koululaitos sangen korkealle kehittynyt; kouluja on joka kylässä, ja kaikkien lapset saavat kouluopetusta. Niitä varten, jotka eivät päivällä jouda kouluun, annetaan opetusta yökouluissa. Kylät ja kunnat itse ylläpitävät koulunsa, sillä valtio kustantaa vain korkeampia oppilaitoksia.

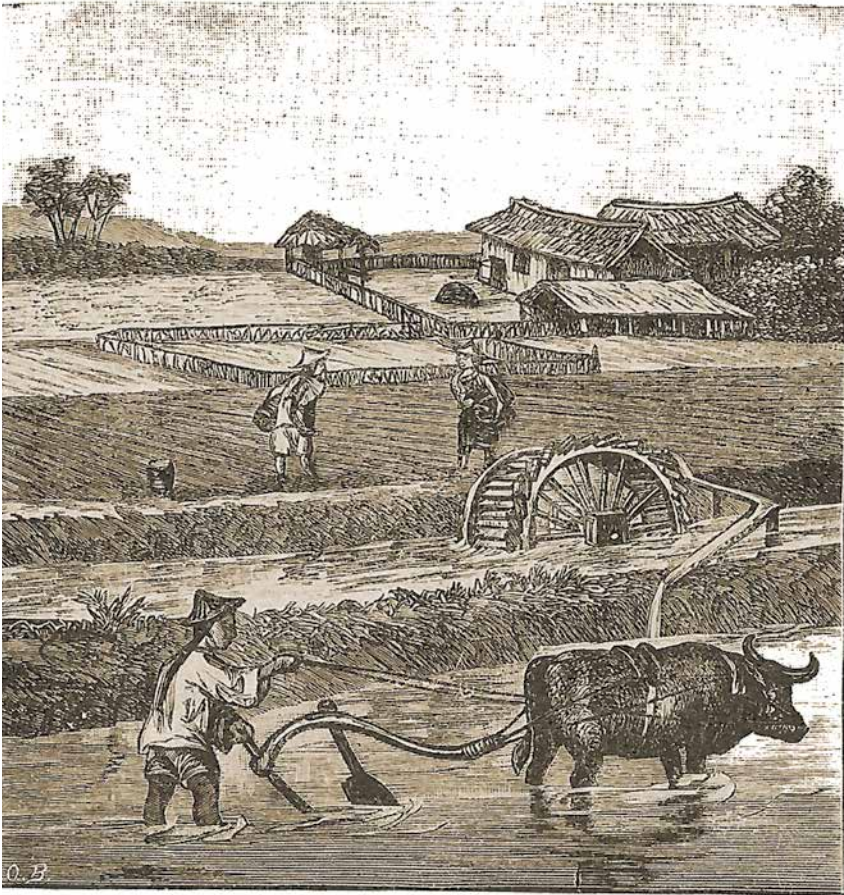
Tämä luku- ja kirjoitustaidon yleisyys on sitäkin kummallisempaa, kun itse Kiinan kielen kirjoitustapa on sangen vaikeaa. (...) Kirjoitus ... on jonkinlaista Egyptin hieroglyfien tapaista kuvakirjoi-

tusta, s. o. jokainen kirjoitusmerkki ilmaisee jonkun käsitteen yksinään, niin esim. merkki 人 osottaa ihmistä. Kun kielen ajatuskäsitteitä on kymmeniä tuhansia, täytyy kirjoitusmerkkejäkin olla yhtä paljon. Siksi ainoastaan oppineimmat voivat lukea kaikenlaatuista kiinankielistä kirjallisuutta, mutta heidän on sitten ulkoa muistettava-kin noin 30–40,000 kirjoitusmerkkiä. Eri menettelyjä noudattaen saadaan tämä suunnaton merkkien luku kuitenkin supistumaan paljoa pienemmäksi, mutta voidakseen edes jotakin lukea tai kirjoittaa tarvitsee tuntea ulkoapäin vähintään 2–3,000 sellaista kirjoitus-

merkkiä, ja melkein jokainen kiinalainen osaa. (...) Itse he tietenkin pitävät tätä kirjoitusjärjestelmäänsä parhaana auringon alla.

”Kyllä sen, joka aikoo tiedon huipulle kohota, täytyykin käydä tuimat tutkinnot läpi.”

Oppineella miehellä on Kiinassa aivan erinomainen arvo. Ylhäistä syntyperää ja rikkauksia he eivät pidä minkään veroisina opin ja tiedon rinnalla, jotka aukaisevat halvimmallekin kiinalaiselle pääsyn

Yellon muokkaaminen riisiviljelystä varten.

”Kiina on kuin puutarha”

Maanviljelijät pidetään melkein oppineen säädyn arvoisina, sillä maanviljelys on Kiinan tärkein elinkeino ja erittäin korkealle kehitynyt. (...) Varsinainen Kiina on viljelty kauttaaltansa kuin puutarha. Kaikki metsät on hakattu pois, jotta saataisiin tilaa viljakentille; jokainen maapala on tarkoin käytetty maanviljelykseen. Tärkein viljakasvi on riisi, jota on kaksi lajia, vuori-riisi ja suoriisi. Edellinen menestyy kuivilla, tuhalla lannoitetuilla kentillä, antaa parhaat jyvät, mutta sato on vain 40–60 kertainen. Suoriisi taas, joka vaatii kosteaa, silloin tällöin veden alle laskettavaa maata, antaa 100–120 kertaisen sadon ja on sentähden yleisemmin viljelty. Vainioita kastellaan keino-tekoisesti kanavien ja pumppulaitosten avulla. Kiinan riisintuotanto on äärettömän suuri, mutta kuluu kaikki omassa maassa.

Toinen tärkeä ja yleinen viljelyskasvi on teepensas, jonka lehdistä valmistettu juoma hyvin tunnetaan Suomessakin. Tosin täällä harvoin saamme oikein alkuperäistä kiinalaista teetä, sillä välillä on lehtiä sekoiteltu monilla muilla aineilla. (...) Teepensaan hedelmistä valmistetaan oivallista olutta. Parhaat ulosvietävät lajit ovat musta ja vihreä tee. Kiinassa teetä käytetään yleisesti jokapäiväisenä juomana.

Tärkeitä ovat myös silkkimadon ja puuvillan viljelys. Mulperipuiden istuttaminen, jonka lehdillä silkkimadot elävät, tuottaa tuhansille pienille perheille elatuksen. Kiinan silkin tuotanto onkin suuren suuri, melkein kolme kertaa niin suuri kuin koko Europan. (...)

Edellisten lisäksi viljellään Kiinassa vielä maissia, hirssiä,

valtakunnan korkeimpiin virkoihin ja arvoasteihin ja tekevät hänestä sen perusteella suorastaan aatelmiehen, sillä mitään syntyperäistä aatelistoa ei Kiinassa oikeastaan ole, vaan ainoasti lukuisa virka-aatelisto.

Mutta kyllä sen, joka aikoo tiedon huipulle kohota, täytyykin käydä tuimat tutkinnot läpi. Oppiarvoja on kolme ja vastaavat ne tavallaan meidän kandidaatti-, liseniaatti- ja tohtoriarvoja. Mutta vaatimukset ovat paljoa vaikeammat, vaikka tosin koskevat etupäässä vain Kiinan vanhaa klassillista kirjallisuutta ja historiaa. Julkiset tutkinnot ensimmäistä arvoa varten pidetään vuosittain keisarilisten tutkijain toimesta piirikuntain pääkaupungeissa, toista arvoa varten maakuntain pääkaupun-

geissa, ja korkeinta arvoa varten joka kolmas vuosi valtakunnan pääkaupungissa Pekingissä keisarin itsensä ollessa tutkintokomitean esimiehenä. Kuinka vaikeat nämä tutkinnot, varsinkin viimeinen, ovat, osottaa kyllin ”reputettujen” suuri luku. Kerrankin Nankingissa 20,000 kokelaasta sai liseniaattiarvon tuskin 200, ja Pekingissä, jonne kaikki maan liseniaatit kokoontuvat tohtorin arvoa saadakseen, hyväksytään 5–6,000 liseniaatista vain 270. (...)

Korkeimpia virkamiehiä kutsutaan portugalilaisella sanalla mandariineiksi Tämä oppinut aateli on samalla maan ensimmäinen kansalaisluokka; toisena ovat maanviljelijät, kolmantena käsityöläiset ja neljäntenä kauppiat y. m.

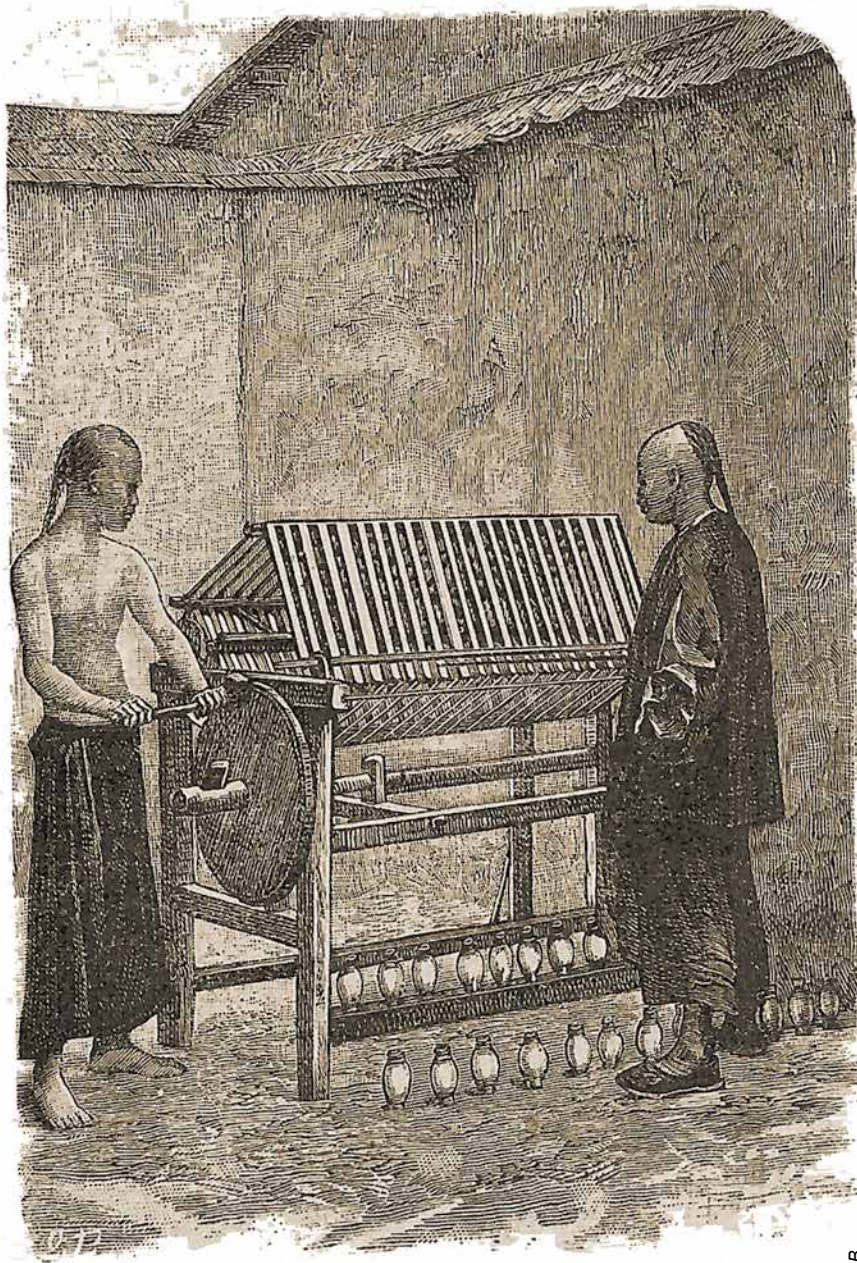
vehnää, sokeriruokoa, tupakkaa, kaikenlaisia maustin- ja palkokasveja, hedelmäpuita y. m. lämpimän ilmaston kasveja. Sitä vastoin karjanhoito on vähemmänarvoinen. Sarvikarjaa pidetään tuskin ollenkaan; korkeintaan puhveleita ja härkiä, joita käytetään vetojuhtina maanviljelyksessä, sillä hevosia on Kiinassa sangen vähän.

Karjanhoidon alemmuuteen on syynä se, että kiinalaiset ovat pääasiassa kasvinsyöjiä, ja toiseksi on puute laajoista laidunmaista, kun kaikki mahdollinen maa käytetään maanviljelykseen. Sitä paitsi he saattavat paimentolaisilta naapurikansoilta ostaa mielin määrin karjaa, jos tarvitsevat. Lihaa saadakseen pitävät he kovin paljon sikoja ja koiria, sekä sen ohessa runsaasti siipikarjaa, varsinkin ankoja, munien vuoksi.

”Teollisuus osottaa vähän vaihtelua ja pysyy perityissä kaavoissaan kuten kaikki muukin Kiinassa”

Korkealle kehittyneen maanviljelyksen seurauksena on suuri teollisuuden tärkeänä elinkeinona. (...) Varsinkin Kiinan posliini on kauas kuuluisa hyvydestään ja somuudestaan. Tosin teollisuus osottaa vähän vaihtelua ja pysyy perityissä kaavoissaan kuten kaikki muukin Kiinassa, missä ”muoti” ei muutu niin kuin Euroopassa. Kuitenkin viehättävät Kiinan taideteollisuuden tuotteet näppäryydellään ja somuudellaan, joskin niiden omituiset koristukset ja kaiverukset pistävät jyrkästi silmään.

Varsinaiset kuvaavat taiteet, niin kuin rakennus-, kuvanveisto-maala-

Silkin kudonta.

Kuva: O. B.

ustaide ovat jotenkin ala-arvoista laatua ja epäesteettistä, herättäen pääasiassa huomiota kummallisuu-dellaan ja mauttomuudellaan, kuten yleensä on laita kaakkois- ja itä-Aasiassa. Etenkin heidän rakennus-taiteessaan kummastuttaa vierasta nuo ylös- ja taaksepäin käännetyt katon räystäät, joissa on outoja koristuksia ja usein tiukuja helisee,

sekä heidän omituiset monikattoiset torninsa ja temppelirakennuksensa.

Jatkuu seuraavassa numerossa

O. A. K., lyhentänyt Jyrki Kallio

NUUDELEITA!

Kuva: Mearit Knuutila

Ennen vanhaan suomalaiset ylioppilaat raahasivat koti-seuduiltaan opiskelukaupunkiinsa säkeittäin perunoita ruokavalion perustaksi. Sitten ruvettiin opiskelijapiireissä syömään pastaa sen monissa muodoissa; sarvimakaronia, spagettia, penneä, farfalleja ja mitä niitä nyt onkaan. Nyt syödään myös nuudeleita. Syynä on varmaan opiskelijan pieni ruokabudjetti, mutta piilekö pastoissa ja

nuudeleissa joku erityinen, ja juuri aivotyöläiselle sopiva bonus? Jos on kiinalaisiin ruokatarinoihin luottaminen, niin vastaus on kyllä.

Muutama vuosi sitten minulla oli onni päästä osallistumaan suureen, kiinalaiseen ruokakongressiin. Se pidettiin Yunnanin provinssissa, Kunmingin kaupungissa. Ja aivan ensimmäisellä illallisella nautittiin oikein leveitä riisinuudeleita paikalliseen tapaan. Pöytään

kannettiin pesuvadon kokoinen kulho, jossa oli kuumaa lientä ja pinnalla tukeva rasvakerros. Sitten tuotiin useita pieniä lautasia, joilla oli porkkanansiivuja, sianlihansiivuja, kevätsipulia, rikottuja viiriäsenmunia ja vaikka mitä herkkuja. Ja tietysti riisinuudeleita. Tarjoilija kaateli sitten jokaisen lautasen sisällön soppaan, ja lisäsi sinne lopuksi nuudelit, ja käski odottamaan jonkun tovin. Sitten saattoi ruveta syömään.

No, miksi juuri nämä nuudelit ovat sopivia opiskelijalle? Kerrotaan, että yunnanilaiset sillanylityснуудelit (过桥米线, *Crossing-the-Bridge noodles*) ovat syntyneet rankan lukemisen tiimoilta. Nimitään Qing-dynastian aikaan tapahtui seuraavaa:

Eteläisellä järvellä, Mengzin maakunnassa Yunnanissa, oli hyvin kaunis saari, ja saaren keskellä pieni paviljonki. Kauniin luonnonympäristön vuoksi se oli monen opiskelijan suosikkipaikka, kun valmistauduttiin virkamieskokeisiin. Saarelle kuljettiin pientä siltaa pitkin.

Myös eräs nuori herra, **Zhang** nimeltään, vetäytyi usein paviljonkiin lukemaan. Hän oli hyvä keskittymään, ja niinpä hän monesti unohti syödä evänsä. Terveys heikkeni ja vaimo oli huolissaan. Niinpä **rouva Zhang**, huolehtiva ja rakastava kun oli, päätti viedä miehelleen joka päivä lämpimän aterian. Useimmiten hän valmisti nuudeleita. Koska saari oli hyvin kaukana, kävi kuitenkin melkein aina niin, että nuudelit matkan aikana jäähtyivät. Ja sehän tietenkin heikensi aviomiehen ruokahalua ja

Kuva: Baycrest

Kertoman mukaan sillanylitysnuudelit (过桥米线) ovat saaneet alkunsa rankan opiskelun tiimoilta.

sitä myötä keskittymiskykyäkin.

Eräänä päivänä vaimo haudutteli kanan ja pani sen samaan ruukkuun nuudeleitten kanssa ja lähti viemään ruokaa miehelleen. Kaikesta työstä uupuneena hän tunsikin kuitenkin itsensä väsyneeksi, ja päätti vietää pienen lepo hetken matkan varrella. Kuinka ollakkaan, rouva Zhang kuitenkin nukahti, ja heräsi vasta illan suussa. Juoksujalkaa hän kiirehti loppumatkan. Kun hän avasi ruukun, huomasi hän ihmeekseen, että nuudelit olivat vielä lämpimiä. Älykäs vaimo ymmärsi heti, että se oli sula kananrasva, joka piti liemen kuumana. Niinpä aina sen jälkeen hän keitti rasvaisen liemen kanasta ja sianluista. Sen hän kuljetti saviruukussa saarelle ja lisäsi paikan päällä liemeen porsaanliha-suikaleita, pienittyjä vihanneksia, viiriäisenmunia, tofua ja riisinnuudeleita.

Tai ehkei se mennytkään niin. Toinen tarinanikkari kertoo, että eräänä päivänä rouva tappoi kanan ja keitti sen ruukussa. Sitten hän vei kanakeiton miehelleen. Koska vaimoihmisillä oli tuolloin kiire muiden töiden kanssa, meni hän välillä kotiin. Kun hän palasi saarelle,

luki mies niin keskittyneenä, että oli unohtanut koko keiton. Kun vaimo avasi ruukun kannen, oli keitto kuitenkin vielä kuumaa, ja sitä peitti paksu rasvakerros. Niinpä vaimo siitä lähtien keitti nuudeleille samanlaisen rasvaisen liemen, ja niin aviomies sai joka päivä lämpimän ruoan.

No, olipa keiton synty tarina kumpi vain, niin aviomies oli joka tapauksessa kovin tyytyväinen lämpimään ruokaan. Lukemisenkin onnistui siinä määrin hyvin, että hän sai parhaat arvosanat keisari-rillisesta kokeesta. Ja tästä johtuen vaimon nuudelireseptistä tuli valta-van suosittu.

Nuudeleita lukutoukille

Ainakin neljälle hengelle.

Ruokalaji sisältää neljä pääosaa: keiton, lihaa, riisinnuudeleita ja tuoreita vihanneksia.

Puolikas kana, puolikas ankka ja kolme siansorkkaa puhdistetaan verestä ja keitetään kolme tuntia, tai kunnes liemi muuttuu maitomaiseksi. Maustetaan seesamöljyllä, chiliöljyllä, suolalla ja pippurilla maun mukaan. Leika-

taan liemen kiehuessa erittäin ohuiksi, melkein läpikuultaviksi viipaleiksi 50g kananrintaa, 50g porsaanfileettä, 50g mustaa karppiä, 50g mustekalaa ja 50g kinkkua. Varataan vielä kullekin ruokailijalle kaksi raakaa viiriäisen munaa ja 20g tofua. Hienonnetaan lisäksi henkeä kohden 20g kukkakaalia tai porkkanaa, 20g kevätsipulia, 20g ituja, 10g salottisipulia ja 10g tuoretta korianteria. Raakaa riisinnuudelia tarvitaan noin 200g – tai enemmänkin jos on kova nälkä. Laitetaan jokainen lisäke omalle pienelle lautasellensa tai kuppeihin.

Viedään valmis liemi pöytään, samoin kuin lisäkkeetkin. Annostellaan jokaiselle lientä nuudelikulhoihin. Kukin ruokailija laittaa omaan liemeensä kypsymään ensin lihat ja kasvikset ja hetken päästä viiriäisen munat ja tofun sekä nuudelit. Lopuksi ripotellaan pinnalle runsaasti korianteria ja kevätsipulia. Kukin ruokailija voi halutessaan vielä maustaa keittoaan suolalla, seesamöljyllä ja chilillä.

Nautitaan ja sitten opiskellaan!

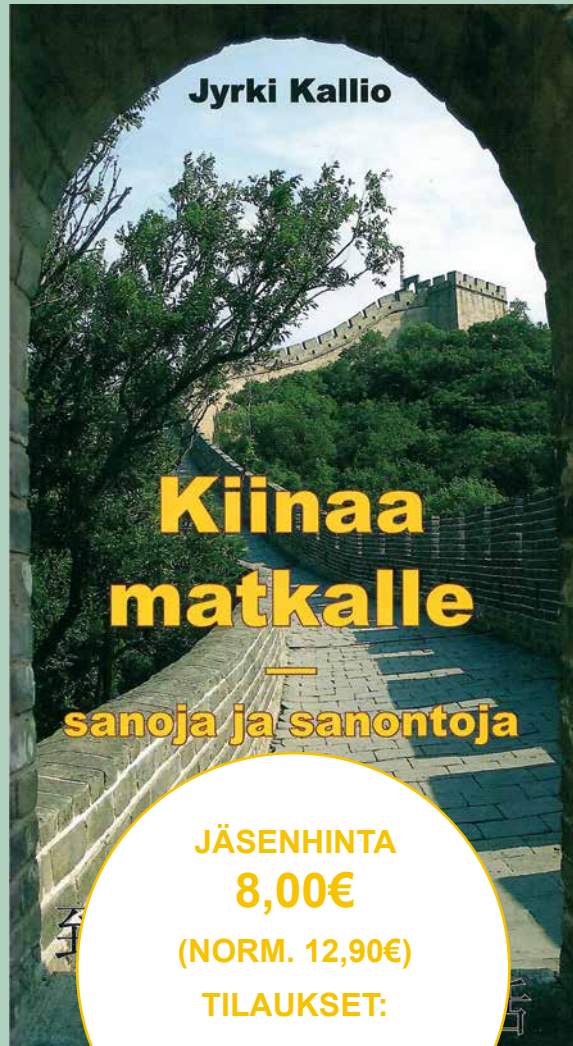
Maarit Knuutila

Kirjoittaja on Suzhoussa asunut ruokakulttuurin tutkija ja kansatieteen dosentti.

VUOSIKOKOUS 2020

Korona-tilanteen vuoksi Suomi–Kiina-seuran vuosikokous siirtyy syksyyn 2020. Tarkemmasta ajankohdasta päätetään ja tiedotetaan alkusyksystä.

Hyvää kesää!

Jyrki Kallio

Kiinaa matkalle

sanoja ja sanontoja

JÄSENHINTA

8,00€

(NORM. 12,90€)

TILAUKSET:

TOIMISTO@KIINASEURA.FI

**TSEKKAA
MYÖS
SEURAN
KIRJADIVARI
VERKOSSA:
[kiinaseura.fi/
kirjadivari](http://kiinaseura.fi/kirjadivari)**